

Metsät raaka-aineen ja elämän lähteenä

Maapallon maa-alasta noin neljännes on metsiä ja puustoisia alueita. Puolet maapallon metsäalasta on trooppisia ja subtrooppisia metsiä ja toinen puoli lauhkeita lehtimetsiä ja pohjoisia havumetsiä. Kehitysmaissa kasvaa 55 prosenttia maailman metsistä ja teollisuusmaissa 45 prosenttia. Suurin osa metsistä on luonnonmetsiä tai luonnonmetsien kaltaisia metsiä. Maapallon metsäpinta-alasta arvioidaan olevan vain kolme prosenttia istutusviljelmiä. Niiden ala on kuitenkin kuusinkertainen Suomen metsien pinta-alaan verrattuna.

FAOn seurannan mukaan vuonna 1995 metsää oli 180 miljoonaa hehtaaria vähemmän kuin vuonna 1980. Metsien pinta-ala supistui kehitysmaissa 200 miljoonaa hehtaaria, mutta vastaavasti lisääntyi teollisuusmaissa 20 miljoonaa hehtaaria. Trooppisia ja subtrooppisia metsiä hävisi siten tuona aikana kymmenen kertaa Suomen metsien pinta-ala. Kehitysmaiden metsäkadon syinä ovat metsien muuttaminen maatalouskäyttöön, kaskeaminen, metsäpalot ja taloudellisen kehityksen vuoksi asutuskäytön ja infrastruktuurin tarvitsemat maa-alueet. Viimeisimpien selvitysten mukaan FAO arvioi metsien häviämisen hidastuneen 1990-luvulla, mutta silti metsien häviäminen jatkuu kehitysmaissa 15 miljoonalla hehtaarilla vuosittain.

Kuluvan vuoden elokuussa pidettiin Metsäntutkimusjärjestöjen kansainvälisen liiton (IUFROn) maailmankongressi Malesiassa. Se oli ensimmäinen kehitysmaassa järjestetty IUFROn maailmankongressi. Kongressin esitelmissä painottui kehitysmaiden näkökulma ja trooppisten metsien käyttö.

Trooppiset metsät ovat lajien monimuotoisuuden kehoja. Maailman eliölajeista suurin osa elää trooppisissa metsissä. Yhdellä hehtaarilla voi kasvaa jopa yli kaksisataa puulajia. Trooppisissa metsissä lajien evoluutio on saanut kehittyä lähes sata miljoonaa vuotta. Siksi kasvi- ja eläinlajit ovat hyvin pitkälle erikoistuneita. Lajien

väliset suhteet ovat muodostuneet monimutkaisiksi ja toisistaan riippuviksi. Biologisen riippuvuusketjun voivat muodostaa esimerkiksi puu, hyönteinen, orkidea ja jyrsijä. Siksi yhden lajin häviäminen voi aiheuttaa myös muiden lajien sukupuuton. Trooppisten metsien väheneminen merkitsee valtavaa eläin- ja kasvilajien sukupuuttoa. Lajit tunnetaan vielä huonosti verrattuna lauhkean lehtimetsän ja pohjoisen havumetsän lajistoon ja siksi lajimääristä esitetään hyvin vaihtelevia lukuja. Monimuotoisuuden säilyttäminen ja suojele saa trooppisissa metsissä aivan eri kertaluokan mittasuhteet verrattuna pohjoisen havumetsän lajeihin.

Puuta käytetään koko maailmassa vuosittain 3,5 miljardia kuutiometriä, josta yli puolet polttopuuna. Polttopuuna käytetään yleensä lehtipuuta, kun taas havupuuta käytetään teollisuuden raaka-aineena. Koko ihmiskuntaan suhteutettuna puuta käytetään nykyisin reilut puoli kuutiometriä henkeä kohti. Pelkkä väestön kasvun aiheuttama lisätarve puunkäyttöön merkitsee vuosittain 60 miljoonaa kuutiometriä. Maapallon nopeimmin kasvava väestö asuu trooppisten ja subtrooppisten metsien alueilla ja on riippuvainen trooppisten metsien tuotteista.

Suomen metsien pinta-ala on puoli prosenttia maapallon metsistä. Metsäluontomme on kehittynyt jääkauden jälkeen noin kymmenentuhannen vuoden aikana. Lajien lukumäärä on murto-osa verrattuna trooppisiin metsiin. Metsissämme ei esiinny paikallisia lajeja vaan niiden levinneisyys ulottuu laajemmalle alueelle havumetsävyöhykkeessä. Pohjoinen havumetsä on myös yksinkertaisempi ekosysteemi verrattuna trooppiseen metsään. Täällä ei esiinny pitkälle erikoistuneita lajeja, eikä monimutkaisia usean lajin välisiä riippuvuusketjuja.

Uusiutuvien luonnonvarojen käytön pitäisi olla jokaisella kasvillisuusvyöhykkeellä tasapainossa taloudellisten tarpeiden ja luonnon säilymisen kanssa. Luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen ja säilyttämiseen uhrattujen taloudellisten panosten pitäisi olla suhteessa saavutettavaan todelliseen hyötyyn maapallon eläin- ja kasvilajien hyväksi.

Suomi samastetaan eturivin metsätalousmaihin. Metsätalouden ja -teollisuuden menestys perustuu siihen, että metsien uudistamisesta on huolehdittu, pitkäjänteinen puuntuotanto toimii ja teollisuuden tarvitsemaa raaka-ainetta on saatavissa kilpailukykyiseen hintaan. Yhteiskunnassamme myös arvostetaan metsäluontoa. Metsälain perusteella metsänomistaja velvoitetaan säilyttämään metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät elinympäristöt. Monimuotoisuuden säilyttämisestä aiheutuvat vähäistä suuremmat taloudelliset menetykset voidaan rahoittaa osittain tai kokonaan valtion varoilla ympäristötukena. Yksityisen metsänomistajan osalta tulkitaan nykyisin ympäristötuen piiriin kuluva yli 40 000 markkaa oleva kohteen hakkuuarvon menetys tai metsän hakkuuarvosta yli neljä prosenttia oleva menetys. Sitä pienempi hakkuuarvon menetys kuuluu metsänomistajan katettavaksi.

Maailmanlaajuisesti toimiva teollisuus hankkii raaka-aineet ja sijoittaa tuotantopaikat tuloksen kannalta edullisimmin. Suomen maaperällä kasvava puu ei ole erityisasemassa. Myös Suomen metsätalous on siirtymässä kansainvälisempään kilpailuasetelmaan. Kehittyneessä yhteiskunnassa laki- ja normiohjaus on riittävä turvaamaan luontoarvojen säilymisen. Siksi puun tuotantoa ei pidä rasittaa uusilla ylimääräisillä kustannuksilla, elleivät ne tuo tuotteiden myynnissä selvää lisäarvoa.

Eeva Korpilahti